

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

AKTIV LANDSBYGD

Till Södermanlands lantbruk och landsbygd | #01 2020

Beatrice Ask
ny landshövding
i Södermanland

SAM
-ansökan
2020

TEMA:

JÄMSTÄLLDHET

Mer i detta nummer: Skärgårdsprojekt för öppna landskap | Strandskydd | Klimatnytta

Kompetensutveckling 20-21

Life Coast 12

Nr 01 2020

Nästa nummer
kommer ut
i maj!

- 03** Ledare
- 04** På nytt uppdrag
- 05** Engångsröjning
- 06** SAM-ansökan 2020
- 08** Jämställd viltförvaltning
- 09** Intervju:
Ny jaktvårdskonsulent
- 10** Vinterns rovdjursinventering
- 11** Djur och livsmedel
- 12** Skärgårdsprojekt för öppna landskap
- 14** Klimatnytta går ofta hand i hand med hög resurseffektivitet och därmed företagets lönsamhet.
- 16** Ingen kan göra allt, men alla kan göra något
- 18** Arbete för lika bemötande och bedömning av affärsnytta
- 19** Vill du starta gårdsbutik, fiskodling eller kanske café?
- 20** Kompetensutveckling
- 22** Utblick:
Alla ska känna sig välkomna i vår bransch
- 24** Tre frågor...

Jämställd viltförvaltning 8

Ledare: Jämställdhet åt skogen!?

Under de år som jag har jobbat inom skogen, lantbruket och viltförvaltningen har det varit tydligt att detta är branscher som domineras av män. Detta bekräftas genom flera rapporter och undersökningar. Det råder en stor obalans mellan kvinnor och män, i både ägande av skog och mark, samt för sysselsatta inom de gröna näringarna. För att skapa lika goda förutsättningar för både kvinnor och män behöver vi gemensamt ändra på detta.

Jämställdhet handlar inte bara om jämn könsfördelning utan utan också om att uppmärksamma attityder, normer, värderingar och ideal som påverkar livsvillkoren för kvinnor och män inom samhällets olika områden. De gröna näringarna har kanske inte hängt med i samma omfattning som andra branscher, men det pågår en hel del aktivitet för att det ska bli bättre. LRF grundade en jämställdhetsakademi för över tio år sedan som arbetar för att ge kvinnor och män lika möjligheter att bedriva företag inom de gröna näringarna. Jägareförbundet har under många år också gjort insatser och startade nyligen upp en utbildningsinsats som förhoppningsvis ska leda till att fler kvinnor vill engagera sig i arbetet med den regionala viltförvaltningen. Det finns även många andra aktörer, inte minst inom skogsbranschen, som på senare tid gjort stora satsningar för att öka jämställdheten inom de gröna näringarna. Detta är mycket positivt.

Länsstyrelsen i Södermanland gjorde nyligen, tillsammans med några grannlän, en utvärdering av hur de företagsstöd som beviljats när just kvinnors företagande. I den utvärderingen kunde vi se att vi har fler män som söker stöd, men även att i de fall kvinnor söker så finns det en tendens att deras verksamheter oftare får avslag än männens. Det finns en rad faktorer bakom detta utfall som vi nu ska se över. Det arbetet ska förhoppningsvis leda till anpassningar och insatser som skapar förutsättningar på lika villkor.

Det svenska jordbruket står inför stora utmaningar. Vi har som mål att öka vår inhemska produktion och innovationsgrad samtidigt som näringen ska hantera en låg lönsamhet och ett föränderligt klimat. Ska detta vara möjligt måste vi attrahera arbetskraft nu och i framtiden med rätt kompetens hos både kvinnor och män. Region Sörmland gjorde nyligen en kartläggning kring kompetensförsörjning till de biobaserade näringarna. Kartläggningen baserades på en enkät till företag inom branschen. I svaren visade det sig att mycket få av dessa företag gör särskilda insatser för att attrahera kvinnor. Här måste vi bli bättre.

Det finns tydliga trender som gör att framtiden ser ljusare ut. Bland de studerande på landets naturbruksgymnasier och på lantbruksuniversitetet är två tredjedelar kvinnor. Så sent som på mitten av nittioalet var männen i majoritet på naturbruksgymnasierna. Här kan vi se en tydlig positiv utveckling för ökad jämställdhet.

Att öka jämställdheten inom de gröna näringarna kräver engagemang hos alla inblandade. Branschen behöver det för sin utveckling och långsiktighet. Det finns mycket i det som görs nu som ger mig hopp inför framtiden. Alla vinner på en jämställd grön näring.

Johan Varenius, landsbygdsdirektör
johan.varenius@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Länsstyrelsen i Södermanlands län

Länsstyrelsens växel	010-223 40 00
Jordbruksrådgivning/SAMinternet	0771-67 00 00
Djurskydd jourtelefon	010-223 41 50
Rovdjur jourtelefon	010-223 41 80
Rovdjursobservationer	www.skandobs.se

Landsbygdsdirektör, chef, avdelningen för landsbygd

Johan Varenius

Jordbruksrådgivning

Susanna Alanko, Christina Erdtman Johansson, Christer Fredriksson, Bodil Hahn, Ulrika Hägertorp, Helena Larsson, Pia Matikainen, Monika Pettersson, Petter Steen, Martin Tärning

Landsbygdsutveckling

Malin Almquist, Jenny Askenfelt, Elin Ehrén, Klas Fredriksson, Kajsa Karlsson, Tove Lund, Malin Nilsson, Jan Petersson, Henrietta Schönenstern, Helena Söderlund

Jakt och viltförvaltning

Jan-Erik Dalmo, Lovisa Häggström, Viktor Tylstedt

Veterinära frågor

Marie Larsson, AnnaMaria Estensson, Christina Nyman

Fiske och vattenbruk

Thomas Stenström

Livsmedelsstrategi

Karin Larsson

Förprövning av djurstallar

Malin Nilsson, Kristina Thunström

Djurskydd

Fredrik Berg, Jennie Eklund, Carolin Engström, Matilda Eriksson, Kristina Holmström, Sandra Rosshagen, Ulrike Segerström, Monica Ångehult

Våra e-postadresser

fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se

Undantag från principen kan förekomma då den är gemensam för hela landet.

Avdelningen för landsbygd

Besöksadress: Stora Torget Nyköping

Postadress: 611 86 Nyköping

Brev som gäller jordbruksrådgivning (SAM-ansökan) ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 13, Box 204, 826 25 Söderhamn

Brev som gäller projekt- och företagsstöd samt miljöinvesteringar ska skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, FE 34, Box 204, 826 25 Söderhamn

AKTIV
LANDSBYGD

Aktiv Landsbygd utkommer med tre nummer 2020 och utges av Länsstyrelsen i Södermanlands län

Redaktion:

Matilda Eriksson, Jenny Askenfelt, Karin Larsson
aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se

Produktion: Idermark & Lagerwall Reklam AB

Omslagsbild:

Tryck: TMG Taberg. Tryck och papper är Svanenmärkt

Det finns möjligheter till bra boende och det byggs. Här finns mer att göra, men vi måste också göra de goda förutsättningar som finns mer kända.

PÅ NYTT UPPDRAG:

Hennes väg har gått igenom riksdagen som riksdagsledamot och som statsråd i flera regeringar. Nu är Beatrice Ask ny landshövding i Södermanland.

Text: Henrietta Schöenstern | Foto: Länsstyrelsen Södermanlands län

Hej och grattis till nya jobbet, hur känns det?

Tack! Södermanland är fantastiskt, här finns allt från stadsliv till orörd natur. Dessutom är mycket på gång runt om i länet. Den första tiden för mig handlar mycket om ”inskolning” genom besök i alla kommuner och i olika verksamheter. Men länsstyrelsen har dagliga frågor som måste hanteras också. Jag är tacksam över att vi har många kunniga och engagerade medarbetare som säkerställer det och dessutom ger mig bra underlag i olika frågor.

Vad är din relation till lantbruket och landsbygden?

Jag är uppvuxen i Härjedalen. Mina morföräldrar hade både kor, häst och fåbod. Som vuxen har jag haft närhet till en större gård med mjölkproduktion och ett fritidsboende på landet i just Södermanland. Därför vet jag att lantbruk och företagande innebär hårt och tålmodigt arbete. Det gäller både mindre företag och större.

Vad ser du för möjligheter för länets landsbygdsföretag?

Vi är starka på samverkan, jag tänker på utflyktsvägen 223 till exempel där ett 30-tal företag samordnar verksamhet

och aktiviteter som lockar många. Att skapa arenor för livsmedelskedjan från jord till konsument och göra gemensam marknadsföring är viktigt. Vi har en stark besöksnäring som kan utvecklas än mer. Platsbundna verksamheter är en möjlighet för landsbygden. Men företagandet på landsbygden är varierat. Södermanland borde vara attraktivt för många. Vi ligger nära storstadsregioner, kommunikationerna är bra både till, från och i länet. Det finns möjligheter till bra boende och det byggs. Här finns mer att göra, men vi måste också göra de goda förutsättningar som finns mer kända.

Vad ser du mest fram emot med ditt nya uppdrag?

Det mesta. Jag trivs med bredden i Länsstyrelsens verksamhet, tycker om att träffa och samarbeta med folk och att få nya kunskaper. Jag hoppas på mycket tid för verksamhetsbesök av olika slag. Det ger ofta bra underlag när man ska fatta beslut. ■

Vill du restaurera en betesmark?

Om du har igenvuxen mark som tidigare använts till bete och som du vill restaurera så kanske miljöersättningen för restaurering är något för dig och din gård.

Miljöersättningen är ett femårigt åtagande och ersättningen är på 3600 kr/ ha och år. Du söker direkt i SAM Internet, där du anger grödkod 95.

Sista dag för ansökan 2020 är 8 april.

Restaureringsstöd ges till marker som har vuxit igen men har eller kan återfå höga natur- och kulturvärden. De här frågorna kan hjälpa till att bedöma om marken har egenskaper som gör den värd att restaurera.:

- Finns det växter som visar på att marken tidigare har betats? Såsom liten blålocka, gökärt eller gulmåra?
- Har marken andra biologiska värden, såsom buskar som visar tecken på betesprägel och/eller grova träd? Hasselbuketter, grova björkar eller spärrgrenig ek?
- Hyser marken djurarter som är knutna till ett öppet landskap, exempelvis fjärilar eller fåglar?
- Har du ett skogsområde som bär spår av betesdrift?
- Innehåller marken äldre kulturspår, gravar, stenmurar, stenrösen, diken?

Kom ihåg:

Du får inte påbörja huggningen innan du fått ett besök i dina marker samt ett skriftligt startbesked från länsstyrelsen. Dock kan betesdjur gärna beta marken innan, vilket innebär att du kan stängsla marken om du själv vill.

Du kan få 5 000 kronor per hektar för engångsröjning.

Engångsröjning

Du kan få ersättning för att röja en igenvuxen betesmark som sköts eller kommer att skötas med bete eller slätter.

Text: Helena Larsson | Foto: Helena Larsson

Engångsröjning riktar sig till dig som har betesmark som vuxit igen några år och behöver röjas för att uppfylla kriterierna för miljöersättningen. Du kan få 5 000 kronor per hektar för engångsröjning.

Marken ska:

- › tidigare vara brukad som betesmark eller slätteräng
- › ha höga natur och/eller kulturvärden
- › skötas genom bete/slätter eller börja betas/slås efter röjningen
- › inte ingå i ett pågående åtagande för miljöersättningen för betesmarker och slätterängar
- › vara så igenvuxen att den inte kan ingå i miljöersättningen för betesmarker och slätterängar
- › vara så igenvuxen att det behövs en planerad röjning för att öka de natur- och kulturvärden som är kopplade till marken.

Röjningen ska inte vara så omfattande att det behövs flera år för att göra arbetet och för gräs och örter att börja växa på marken. Har du en sådan mark kan du istället söka femårig miljöersättning för restaurering.

Ansökan görs i e-tjänst på Jordbruksverkets webbplats. I ansökan kommer du bland annat att behöva besvara de här frågorna:

- › vad du ska göra och varför
- › hur du ska genomföra engångsröjningen och vad du har för tidsplan
- › vilket jordbruksblock du ska göra engångsröjningen på eller vid
- › hur stort område du söker för, angett i hektar
- › hur du planerar att sköta marken, vilken tillgång på djur du har eller kommer att ha när röjningen är klar
- › om du kommer att söka en miljöersättning för betesmarker och slätterängar och vilken markklass du kommer att söka.

Först gör du ansökan i e-tjänsten. När ansökan kommit in bedömer länsstyrelsen den och om det behövs så gör vi ett fältbesök. Efter det får du ett beslut. Om du beviljas pengar är det nu dags att genomföra röjningen. När röjningen är klar behöver du ansöka om utbetalning. Vi besöker marken för att slutbesikta den innan du får utbetalningen. ■

FÖR MER INFORMATION

Restaureringsstöd och engångsröjning:

Helena Larsson tel: 010-223 42 65
helena.larsson@lansstyrelsen.se

Engångsröjning:

Helena Söderlund, tel: 010-223 42 75
helena.soderlund@lansstyrelsen.se

Engångsröjning:

Malin Almquist tel: 010-223 43 66
malin.almquist@lansstyrelsen.se

SAM-ANSÖKAN 2020

Nu är det dags att söka jordbruksstöd för 2020.
Sista ansökningsdag är onsdag 8 april.

Prenumerera på Jordbruksverkets nyhetsbrev för att få uppdateringar om viktiga datum och annat som du kan behöva tänka på när du gör din ansökan.

E-legitimation och fullmakt

Jordbruksstöden söks i e-tjänsten SAM Internet som du loggar in på med hjälp av din e-legitimation. SAM-Internet hittar du via www.jordbruksverket.se

E-legitimation kallas också BankID och finns i några olika varianter:

- › **BankID** på kort som kopplas till datorn med en kortläsare
- › **BankID** på en fil som laddas ner till datorn, eller
- › **Mobilt BankID**, en applikation som kan användas på smarttelefoner och surfplattor med internetanslutning. Med Mobilt BankID kan du logga in på SAM-Internet från vilken dator som helst. Mobilt

BankID används när du gör din ansökan hos Länsstyrelsen, en konsult eller hos en granne.

Om du gör ansökan för ditt aktiebolag eller handelsbolag måste du ha en fullmakt för att kunna använda din e-legitimation för företaget. Fullmakt behövs även om du ska hjälpa en annan person med en ansökan. Att dela ut en fullmakt görs smidigast via "Mina Sidor" och börjar då att gälla direkt. Det går även att göra med hjälp av blanketten "Fullmakt – E-tjänster" som du hittar på Jordbruksverkets webbplats. Om du använder dig av blanketten är handläggningstiden omkring 1 vecka så tänk på att vara ute i god tid.

Du kan prenumerera på Jordbruksverkets nyhetsbrev för att få uppdateringar om viktiga datum och annat som du kan behöva tänka på när du gör din ansökan.

Nyheter i SAM Internet

- › Du kan förlänga och förnya vissa åtaganden som gick ut 2019. Åtaganden för *ersättning av ekologisk produktion*, *miljöersättning för betesmarker och slätterängar*, *miljöersättning för fåbodar* och *miljöersättning för vallodling* kan förlängas med 1 år. Åtagande för skötsel av våtmarker och dammar som gick ut 2019 kan förnyas med 5 år. Reglerna kring utökning av åtaganden är oförändrade. En utökning kommer leda till en femårig för-

längning av åtagandet, precis som tidigare.

- › Högre krav på noggrannheten i Ange gröda och stöd. I år får det inte skilja mer än 0,1 hektar mellan det ritade skiftet och den skiftesarealen du anger.
- › Skiften som inte klarar kvalitetskraven importerar inte från föregående år. Detta kan till exempel vara skiften som överlappar varandra eller överlappar blockgränsen. På de block som påverkas av detta så kommer det auto-ritas ett skifte på hela blocket.

- › Fler funktioner för auto-ritning av skifte. Det går nu att auto-rita skifte på de ytor på ett block som saknar skiften även om det redan finns befintliga skiften på andra delar av blocket.
- › Fliken karta och skiften har fått nya funktioner. Till exempel går det nu att högerklicka i block- och skifteslistan och det går att mäta både areal och omkrets i kartan.
- › Rapporten Sammanställning har tagits bort och ersatts med rapporten Stöd-rättsinnehav. ■

Stöd till unga jordbrukare

Ett stöd för dig som är 40 år eller yngre och som har startat ett jordbruksföretag för första gången. Du kan få stödet för högst 90 hektar och du kan som mest få stödet i 5 år.

Så här går det till

Kom ihåg att du behöver ansöka om stödet ALLA år du har rätt till stödet. Glöm inte att ange etableringsår. Företag (juridiska personer) måste fylla i personnummer för den unga i företaget och skicka in underlag som styrker ägarförhållandet i företaget. den unga som söker 50 procent, eller mindre, av företaget ska dokumentation skickas in som styrker att den som säker är driftsledare. Underlag som ska skickas in är till exempel aktiebok eller avtal. För handels- och kommanditbolag kan underlag som visar ägandeförhållanden vara exempelvis registreringsbevis från Bolagsverket.

Du bifogar underlagen i ansökan under övriga uppgifter, under fliken Bifoga

fil, övriga upplysningar i SAM Internet.

Underlag måste skickas in varje år som du söker utbetalning och bifogas SAM ansökan senast 8 april 2020. Först när länsstyrelsen har fått intygen räknas det som att din ansökan har kommit in. Om intygen kommer in efter den 8 april minskar vi ditt stöd med 1 procent för varje arbetsdag som de är försenade. Om intygen kommer in efter den 4 maj får du inget stöd alls 2020.

Du måste ha stödrätter och få gårdsstöd det året du söker stödet. Observera att du bara kan få tilldelning av stödrätter ur nationella reserven en gång som ung jordbrukare eller nystartad jordbrukare.

Är du över 40 år och missade att söka stödet för unga jordbrukare 2016, 2017, 2018 eller 2019 så kan du ha möjlighet att söka det i år. En förutsättning är att du sökte gårdsstöd för första gången 2016, 2017, 2018 eller 2019 och var max 40 år då.

Om du tar över hela eller delar av ett företag

Vid överlåtelse så är det bra om övertagaren har skickat in en egen SAM-ansökan som innehåller minst ett block med skifte, men det är inget krav. Har ni frågor, hör av er.

Om du ska ta över ett helt jordbruksföretag ska du använda blanketten "Övertagande av hela SAM-ansökan".

Om du ska ta över åtaganden och utbetalningar för miljöersättningar ska du använda blanketten "Övertagande av åtaganden och utbetalning av miljöersättningar".

Blanketter och anvisningar finns på Jordbruksverkets webbplats.

Om du inte ska ta över ett åtagande, utan bara mark, räcker det att du och överlåtaren kommer överens om vilken mark du ska ta över. Sedan tar du med den marken i din SAM-ansökan. Det är då viktigt att överlåtaren tar bort de aktuella blocken ur sin SAM-ansökan.

Glöm inte att föra över stödrätter!

Detta gör du via Mina sidor på Jordbruksverkets webbplats.

Kom ihåg-lista

- › **Kontrollera att era kontaktuppgifter är uppdaterade**
- › **Svara på kompletteringsbrev**
- › **Läs igenom de fel och varningar ni får i SAM-internet**
- › **RING vid frågor och funderingar**

Viktiga datum!

8 april Sista dag för SAM-ansökan och att söka stödrätter ur den nationella reserven utan att få avdrag.

4 maj Om din SAM-ansökan kommer in efter den 8 april minskar ditt stöd med 1 procent för varje arbetsdag som ansökan är försenad. Om din SAM-ansökan kommer in efter den 4 maj får du inga pengar.

15 juni Sista dag att göra vissa ändringar i SAM-ansökan.

Fullständig förteckning finns på Jordbruksverkets webbplats.

Extra öppettider

Gemensamt telefonnummer till Jordbruksverket och Länsstyrelsen för ärenden gällande SAM ansökan:

0771-67 00 00

23 mars – 27 mars	08:00 – 20:00
30 mars – 3 april	08:00 – 21:00
4 april – 5 april	11:00 – 17:00
6 april – 7 april	08:00 – 22:00
8 april	08:00 – 24:00

JÄMSTÄLLD VILTFÖRVALTNING

Viltförvaltningen i Sverige domineras av manliga jägare. Trots att forskning visar att jämställda arbetsgrupper jobbar mest effektivt, utgörs de allra flesta älgförvaltningsgrupper i landet av enbart män. Svenska Jägareförbundet arbetar aktivt med att öka antalet kvinnor inom viltförvaltningen, dels genom ett väl etablerat nätverk för kvinnliga jägare och nu med ett nyligen startat projekt med syftet att skapa mer jämställda älgförvaltningsgrupper.

Text: Viktor Tylstedt Foto: Ulrika Karlsson-Arne

TEMA: JÄMSTÄLLDHET

Av de 290 560 som hittills denna jaktssäsong har löst statligt jaktkort är 21 476 kvinnor, vilket motsvarar ca 7 %. Att viltförvaltningen domineras av män visar sig även i landets älgförvaltningsgrupper, där kvinnor är starkt underrepresenterade. Av ledamöterna är endast 5 % kvinnor. Detta är något som Svenska Jägareförbundet vill ändra på.

Genom ett nytt projekt har Svenska Jägareförbundet som ambition att göra uppdragen i älgförvaltningsgrupperna mer tillgängliga och attraktiva för kvinnor och i förlängningen göra älgförvaltningen mer jämställd. Projektets mål är att nå en kvinnlig representation om 10 % av förvalt-

ningsgruppernas jägarrepresentanter. Som en del av projektet erbjuder förbundet en ny distansutbildning inom älgförvaltning, ekologi och sociologi, som till största delen bygger på Sveriges Lantbruksuniversitets forskningsresultat och utbildningsmaterial. Syftet är att öka kunskap och verka förberedande för en eventuell framtida roll som ledamot i en älgförvaltningsgrupp. Utbildningen vänder sig till både kvinnor och män, men målet är att kvinnor tillsätts på minst hälften av platserna. Utbildningen startar med en kick-off på Öster Malma den 14 – 15 augusti. Anmälan görs senast 1 maj på Svenska Jägareförbundets hemsida.

En annan del i Svenska Jägareförbundets arbete för att locka fler kvinnor till jakten är JAQT-nätverket. JAQT står för Jagande

Aktiva Qvinnor i Tiden och är ett nätverk vars syfte är att skapa bra förutsättningar för kvinnor att knyta jaktliga kontakter och öka sin kompetens inom jakt och viltvård. Nätverket ska fungera som stöd för såväl aktiva som blivande jägare. JAQT anordnar utbildningsjakter, skyttekurser, hundträning och andra aktiviteter efter önskemål, för att erbjuda tillfällen för utveckling av jaktlig kompetens och självförtroende. Sedan JAQT-nätverket drog igång 1996 har antalet kvinnliga medlemmar i Svenska Jägareförbundet ökat med drygt 5 000. Idag har Svenska Jägareförbundet drygt 14 500 kvinnliga medlemmar och antalet ökar varje år, till stor del tack vare JAQT. ■

Svenska Jägareförbundet

JAQT

Mer information om Jämställd viltförvaltning samt JAQT finner du på www.jagareforbundet.se

Viktor Tylstedt, Vilthandläggare
010 - 223 43 76
viktor.tylstedt@lansstyrelsen.se

Intervju:

Matilda Söderqvist ny Jaktvårdskonsulent i Södermanland

I december 2019 påbörjade Matilda Söderqvist sin nya tjänst som Jaktvårdskonsulent på Jägareförbundet Södermanland. Matilda bor utanför Nyköping och är i grunden biolog och har inriktat sig på viltförvaltning.

Text: Matilda Eriksson | Foto: Privat

Vilka frågor anser du är de viktigaste för jägarkåren i Södermanland just nu?

I Södermanland finns lokalt höga klövvilttätheter och viltskadeproblematiken är ständigt en aktuell fråga som rör upp mycket känslor. På många håll ger detta upphov till konflikter då grupper med olika intressen har skilda mål med förvaltningen.

Klövviltet tenderar att ligga i fokus och därmed kommer ofta småviltet i skymundan. Då småviltsjakten ofta är mer lättåtkomlig än klövviltsjakt finns stora möjligheter för nya jägare att få tillgång till denna. Att få chans att utöva jakt är inte alltid utan svårigheter och därför behöver vi se till att nyttja de resurser som finns. Grupper som JAQT och Unga Jägare arbetar för att öka utbytet av kunskap och erfarenhet, och för att erbjuda kvinnor och unga tillfällen att utvecklas i sin roll som jägare.

Vad ser du för utmaningar och möjligheter för viltstammens fortsatta förvaltning?

Som jag beskrev tidigare så grundar sig utmaningarna ofta i motsättningar mellan olika intressen. Självklart finns möjligheter att skapa balans mellan vilt, jord- och skogsbruk, men det kräver en samsyn och ett samarbete både över markgränser, samt mellan markägare och jägare. Det är viktigt att hålla viltstammarna stabila och friska, samtidigt som avskjutningen måste anpassas till de lokala förutsättningarna med hänsyn till övriga intressen.

För att minska skadorna på skog och mark är jakt det viktigaste verktyget, men det finns även andra åtgärder som med fördel kan nyttjas. Det kan bland annat handla om utfodring i avledande syfte eller åtgärder för att öka fodertillgången i skogen. Att öka fodertillgången och anpassa markanvändningen även i jordbrukslandskapet gynnar inte bara det jaktbara viltet, utan bidrar också till en ökad biologisk mångfald bland övriga arter. Inom detta område finns stora möjligheter till förbättring.

Ni har nyligen åter startat upp "JAQT - Jagande Aktiva Kvinnor i Tiden" i Södermanland. Hur ser Jägareförbundet på sitt fortsatta arbete med jämställdhet?

Att få fler kvinnor att börja jaga och att främja förvaltningsgrupper med blandad sammansättning i både ålder och kön är något vi arbetar hårt för. Det är välkänt att jämställda grupper arbetar bättre och med vår nya utbildning "Jämställd viltförvaltning" hoppas vi öka och få in fler kvinnliga representanter inom viltförvaltningen.

Vad har du för smultronställe i Södermanland och hur kopplar du av när du är ledig?

Mina smultronställen är inte specifika och begränsade till en speciell plats, utan när jag behöver koppla av söker jag mig till platser där jag kan få en stark kontakt med naturen. Där är jakten en självklar del, eftersom man då är fullständigt närvarande och använder alla sina sinnen. Jakt är så mycket mer än själva skottet, det är en naturupplevelse och en givande-och tagandere relation man har med naturen. ■

Vinterns rovdjursinventering

Till Sveriges stora rovdjur räknas björn, varg, lo, järv och kungsörn. I Södermanland finns det regelbunden förekomst av varg, lo och kungsörn, antalet av dessa djur följs regelbundet upp med hjälp av inventering.

Text: Lovisa Häggström | Foto: Viltkamera - Länsstyrelsen i Södermanland

Inventering efter varg och lodjur pågår mellan 1 oktober och 28 februari för lodjur och 31 mars för varg. Spårning på snö är det vanligaste sättet att hitta och dokumentera spår efter rovdjur. I år har det i stort sett varit snöfritt och därför har årets inventering handlat om att hitta DNA-spår från varg och, genom viltkameror, bilder på lodjur.

Varg spillningsinventering

Denna säsong genomförs en extra spillningsinventering efter varg. Alla kan hjälpa till att samla spillning från varg fram till den sista mars. Om du hittar spillning ska du höra av dig till länsstyrelsen för vidare instruktioner eller anmäla din observation på www.skandobs.se så kontaktar länsstyrelsen dig.

Fram till den 14 februari har det identifierats vargar i både Ärla- och Sjundareviret. Sjundareviret delas med Stockholms län och Ärlareviret ligger söder om Ärla. De båda reviren har båda fått valpar 2019 och det preliminära resultatet av inventeringen är totalt 1.5 föryngring av varg i Södermanlands län.

Lodjursinventering

Lodjursinventeringen pågår med hjälp av viltkameror.

För att säkra föryngring av lodjur med hjälp av kameror krävs att man dokumenterar både hona och ungar. På fotot ska det synas tydlig storleksskillnad. Även allmänhetens bilder kan kvalitetssäkras för att säkra föryngringar i länet. Kontakta länsstyrelsen för vidare information om regler för foto och film om du är intresserad av att hjälpa till med inventeringen.

Fram till den 14 februari har det identifierats en föryngring i Södermanlands län samt en föryngring som delas med Östergötland och en som delas med Västmanland. Totalt är det preliminärt 2 föryngringar som räknas till Södermanlands län.

Redovisning

Hittade förekomster av djur läggs in i en gemensam databas där data sammanställs av viltskadecenter när de olika inventeringarna har avslutats.

På webbplatsen www.rovbase.se kan man följa inventeringen av varg och lodjur under pågående säsong.

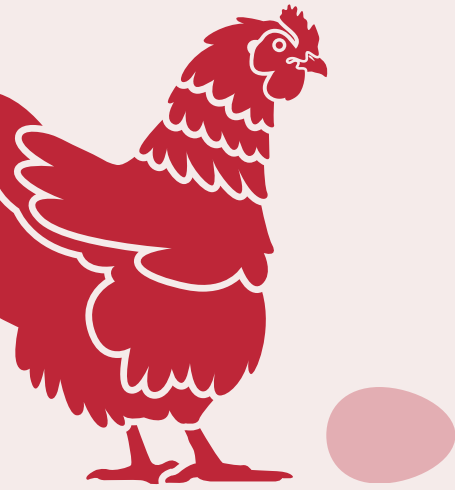
Inventeringsresultaten ska vara direkt jämförbara mellan länen och vara underlag för

- › uppföljning av mål för rovdjursstammarnas status och utveckling
- › uppföljning av effekterna av utförda skadeförebyggande åtgärder
- › planering av skadeförebyggande åtgärder
- › Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas beslut om skydds jakt och licensjakt efter rovdjur

Kungsörnsinventering

Kungsörn inventeras på våren och försommaren. Under inventeringen letar man framförallt efter häckande par. Vid förra årets inventering kunde inga revir fastställas. Årets inventering har precis påbörjats. ■

Har du hobbyhöns?

Länsstyrelsen i Södermanland håller ett register över mindre besättningar med fjäderfå i länet. Syftet med registret är att möjliggöra ett effektivt smittskyddsarbete, främst i samband med utbrott av fågelinfluensa, men registret kan även användas vid utbrott av andra smittsamma djursjukdomar. Du som registrerat dig har möjlighet att få information på e-post vid utbrott av smittor i ditt område.

De uppgifter som registreras är följande:

- Namn
- Besöksadress
- Utdelningsadress
- Postnummer
- Postort
- Telefonnummer / mobilnummer
- E-post
- Kommun
- Fastighetsbeteckning
- Typ av fågel/fåglar
- Antal
- Hålls fåglarna inomhus och/eller utomhus?
- Eventuellt produktionsplatsnummer
- Eventuellt SAM / kundnummer för länsstyrelserna

Du som har hobbyhöns eller andra fjäderfå kan skicka in dina uppgifter via e-post till sodermanland@lansstyrelsen.se, faxa på 0155-26 71 25 eller ringa till länsstyrelsen på 010-223 40 00.

Om du håller fjäderfån för kommersiellt bruk eller har mer än 350 värphönsplatser ska du istället anmäla det till Jordbruksverket. Mer information om vad som krävs för större fjäderfåbesättningar hittar du på Jordbruksverkets webbplats.

Nya sanktionsavgifter gäller från 1 januari 2019

Från och med 1 januari förra året har i livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter införts nya bestämmelser om sanktionsavgift. Bestämmelserna rör primärproducenter och foderproducenter.

Sanktionsavgifter skall tas ut i följande fall:

1. **När någon** börjar en verksamhet som är registreringspliktig utan att en anmälan om registrering har inkommit till Länsstyrelsen. Detta gäller både vid nystart och om någon annan tar över en redan registrerad verksamhet.
2. **Brister i journalföring.** Den journalföring som gäller alla företagare är journalföring över användning av bekämpningsmedel. För de primärproducenter som i mindre omfattning levererar små mängder av honung, ägg, råmjölk och opastöriserad mjölk gäller även journalföring enligt nedanstående:
 - **För honungsproducenter** skall löpande dokumenteras totala antalet skördade kupor, totala produktionsmängden,

mängd levererad produkt till konsument samt datum för leveranserna.

- **För hönsäggproducenter** skall löpande dokumenteras antal fjäderfå som hålls för äggproduktion, totala mängden ägg som levererats direkt till konsumenter samt datum för dessa leveranser.
- **För försäljning av råmjölk** skall den totala mängden råmjölk levererad direkt till konsument journalföras.
- **För försäljning av opastöriserad mjölk** skall varje leverans direkt till konsument journalföras samt mängd och datum för leveransen.

Brister i journalföringen av ovan redovisade uppgifter leder alltså till uttag av sanktionsavgift. Sanktionsavgiftens storlek beror på gårdens totala årsomsättning under närmast föregående år. Avgiften kan uppgå från en halv till en hel procent av årsavgiften. Det kan alltså röra sig om höga summor och länsstyrelsen vill härmed uppmana er att tänka på att registrera er verksamhet och sköta journalföringen.

För frågor om ni redan är registrerade kontakta: Anna Maria Estensson, 010-22 342 66

Kan jag släppa mina djur på bete tidigare i år?

Efter en varm vinter som denna kan det vara lätt att tänka att djuren kan släppas på bete betydligt tidigare än vanligt. Det är då bra att känna till att betesperioden infaller när betestillväxt sker.

- ▶ Fram tills att betesperioden börjat är det krav på ligghall eller annat stallutrymme för djuren. Även marken ska vara i sådant skick att den tål att belastas av djuren utan att det blir upp-trampat. Det är också troligt att djuren behöver stödutfodring.
- ▶ Betestillväxt sker när dygnets medeltemperatur överstiger 5 plusgrader i ett antal dagar i sträck, tidpunkten när detta sker är olika i olika delar av landet.
- ▶ Om detta sker under vintern eller i början av våren och det senare blir kallt igen måste du vara beredd på att ta in djuren igen.

SKÄRGÅRDSPROJEKT FÖR ÖPPNA LANDSKAP

Under sex år har länsstyrelsen i samverkan med ett 70-tal markägare, djurhållare, entreprenörer, kommuner och andra aktörer genomfört omfattande naturvårdsrestaureringar i skärgårdslandskapet och andra åtgärder för att förbättra förutsättningarna för hotade naturtyper och arter längs med kusten och ute på öar i skärgården. Arbetet har genomförts inom projektet Life Coast Benefit som avslutades i augusti.

Text: Anna Ingvarsson | Foto: Jan Höglund (flygbilder) samt Anna Ingvarsson på övriga bilder.

Inte mindre än 200 hektar skogsbeten och 160 hektar öppna betesmarker har restaurerats, gamla stängsel har bytts ut mot sammanlagt sex mil nya stängsel och hundratals gamla träd har frihuggits. Dessutom har drygt 250 träd har hamlats, en äldre tids beskärning av träd för att få foder till djuren och som skapar mycket gamla träd. En mer samordnad, organiserad jakt och fällfångst av mink har lett till att antalet minskar i skärgården minskat, och därmed deras negativa påverkan på skärgårdsfåglarna. I ett åtta hektar

stort skogsområde i Nynäs har en kontrollerad naturvårdsbränning genomförts för att gynna hotade arter.

För att underlätta för nuvarande och kommande lantbruk i skärgården har brukningsvägar på flera öar förbättrats och en lastkaj har byggts för att underlätta för transporter av både djur och maskiner. Betande djur är avgörande för att hålla skärgårdslandskapet öppet och för att kunna komplettera betet har två djurstall för får byggts.

Den sörmländska skärgården är ett omtyckt besöksmål och för att underlätta

för besökare har ett tillgänglighetsanpassat fågeltorn och en spång byggts, vandringsleder har märkts upp, informationstavlor har satts upp och 10 mulltoaletter har byggts. Dessutom har mängder med självstängande grindar satts upp för att underlätta för besökare att ta sig runt i landskapet.

Framgångsfaktorerna i projektet har varit just kombinationen av bra åtgärder för den biologiska mångfalden och bra åtgärder för besökare i skärgården. Det vi har skapat är till nytta för båda! ■

Inom projektet har ett tillgänglighetsanpassat fågeltorn byggts vid de fågelrika strandängarna i Strandstuviken.

Life Coast Benefit

SYFTE: att återskapa ett rikt odlingslandskap, levande våtmarker och ljusa skogar längs Södermanlands kust och skärgård.

PERIOD: september 2013- augusti 2019

OMRÅDEN: Södermanlands, Östergötlands och Kalmars kust och skärgård (totalt 45 Natura 2000-områden). I Södermanland ingår 16 områden, däribland Askö, Stendörren, Nynäs, Rågö, Hartsö, Strandstuviken och Tullgarn.

NATURA 2000-OMRÅDEN: ett nätverk av EU:s mest skyddsvärda arter och biotoper.

FINANSIÄRER: Life+ (EU:s program för att stödja unionens naturvårdspolitik), Naturvårdsverket och länen tillsammans

www.lifecoastbenefit.se

På Sävö har ett 50-tal lindar och askar hamlats inom projektet. Hamling är en gammal typ av beskärning av träd för att få foder och bränsle. Träd som hamlas på rätt sätt kan bli väldigt gamla. Här avlastas trädkronan på ett av de äldre hamlade träden på Sävö. En utställning om projektet har tagits fram och kan ses på Stendörrens naturum året runt.

Flygfoton från ett av projektområdena i Nynäs vid torpet Rosten, före och efter åtgärd (2015 respektive 2017). Här har granplanteringar på gamla åkermarker tagits bort och betesmarkerna har restaurerats för att skapa ett öppnare landskap till nytta för många arter.

Areella näringar och strandskydd

De areella näringarna omfattas av ett undantag från strandskyddsbestämmelserna. Undantaget gäller byggnader, anläggningar, anordningar eller åtgärder som behövs för jordbruket, fisket, skogsbruket eller renskötseln. Andra näringar än dessa omfattas inte av undantaget.

Undantaget för areella näringar gäller endast om alla följande förutsättningar är uppfyllda:

1. Den areella näringen i ditt företag, ger ett tillskott av betydelse till företagets försörjning: Ger din näringsverksamhet dig ett betydande tillskott för din försörjning? Hobbyverksamhet omfattas inte av undantaget.
2. Byggnaden eller åtgärden behövs för näringen: Exempelvis bygga silo, anlägga skogsbilväg, hägna in betesmarker, avverka skog.
3. Byggnaden som ska uppföras är inte utformad för boende.
4. Byggnaden eller åtgärden måste för sin funktion finnas eller utföras inom strandskyddat område. Ta ställning till om åtgärden måste ligga inom den strandskyddade zonen.

Vänd dig till din kommun om du planerar att bygga eller göra en åtgärd så kan de bedöma om åtgärden omfattas av undantagen. Länsstyrelsen beslutar bara om strandskyddsdispens inom statligt skyddade områden som exempelvis Natura 2000 och naturreservat.

- › Strandskyddets syfte är att långsiktigt trygga medborgarnas tillgång till strandområden samt att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet.
- › Inom strandskyddat område är det förbjudet att exempelvis uppföra nya byggnader, utföra anläggningar eller anordningar, gräva och schakta. Man får heller inte vidta åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.
- › Strandskyddet är ett generellt skydd och gäller vid alla kuster, sjöar och vattendrag oavsett storlek och omfattar normalt ett område 100 meter från strandkanten både på land och i vattenområdet. Länsstyrelsen kan under vissa förutsättningar utvidga strandskyddet till 300 meter för att tillgodose strandskyddets syften.

Lästips: Areella näringar och strandskydd, Strandskyddsdelegationen, www.strandskyddsdelegationen.se

Klimatnytta går ofta hand i hand med hög resurseffektivitet och därmed företagets lönsamhet

Genom täckning av både flyt- och fastgödsellagren kan utsläppen av växthusgaser minskas betydligt. Tät täckningsmaterial som plastduk är bättre än porösa som halm och svämtäcken.

Jordbruket står för cirka 16 procent av växthusgasutsläppen i Sverige. Utsläppen från jordbruket kommer främst från växtodling och djurhållning där en stor del kommer från biologiska processer, såsom lustgas från marken och metan från djur. Aktiv landsbygd gjorde en intervju med Petra Nilsson som är Klimatrådgivare på LRF Konsult och jobbar med att hjälpa gårdar minska sin miljöpåverkan. Text: Klas Fredriksson | Foto: Klas Fredriksson och Märten Svensson

Petra börjar intervjun med att berätta att hon upplever att lantbrukarna är pålästa och kunniga om miljöåtgärder på gården. Hon tycker att klimatrådgivningen främst bör fokusera på miljöåtgärder som kan genomföras med syftet att uppnå bättre ekonomi och miljö.

Responserna från lantbrukarna är ofta positiv, och de tycker att rådgivningen varit värdefull. Rådgivningen ger en kunskap om vart företaget står idag och hur klimatsmarta de produkter som köps in till företaget är. Resultatet bör sedan användas i gårdens driftsplanering. Exempel på en enkel åtgärd är att göra en översyn av inköpen och om möjligt välja klimatcertifierade insatsvaror.

Det långsiktiga målet med rådgivningen är att producera effektivare, eftersom

klimatpåverkan räknas utifrån hur mycket livsmedel som produceras. Med rätt åtgärder som till exempel precisionsodling kan mer livsmedel produceras med mindre klimatpåverkan. Utöver detta kan investeringar krävas och Petra nämner betydelsen av underhåll av diken och dränering för att minska utsläpp av lustgas.

På djurgårdar är hanteringen av stallgödsel en källa till ammoniumavgång. Vid rådgivningsbesök på djurgårdar diskuteras därför allt från växtföljd, gödsellager och spridningsteknik. Detta sammantaget påverkar hur effektivt kvävet kan återföras till växtodlingen och inköpen av handelsgödsel minimeras.

Petras erfarenhet är att inköpen av mineralgödsel minskar när det finns tak på gödselbrunnarna. Eftersom detta mins-

kar ammoniumavgången så kan en större andel återföras till växtodlingen. En annan anledning att investera i tak är att undvika att få in regnvatten i brunnen.

Så här fungerar klimatrådgivningen

Klimatrådgivningen startar med att Petra skickar ut en indatablankett. Uppgifterna du behöver för att besvara den hittar du i din växtnärbalans, stalljournal, redovisning med mera. Därefter besöker hon gården med en presentation och ett diagram som visar ett preliminärt resultat som blir underlag för vidare diskussion. Därefter justeras resultatet och lantbrukaren får en rådgivningsrapport som Petra stämmer av genom att ta personlig kontakt. ■

MER FAKTA OM LANTBRUK OCH KLIMAT

Vill du veta mer om lantbrukets påverkan på klimatet? Greppa Näringen har i samarbete med Klimat 2030 – Västra Götaland och Agroväst tagit fram fyra faktablad där du kan få information om klimatgaser, kolsänkor, foder och gödsel med mera. Syftet med faktabladen är att på ett lättförståeligt sätt höja kunskapsnivån bland allmänheten för att få en mer balanserad diskussion i debatten.

Faktabladen berör följande ämnen:

- › Klimatgaser och kolsänkor
- › Foder och klimat
- › Gödning, gödsel och klimat
- › Nötkreatur och metan

Du hittar faktabladen på webbplatsen <https://greppa.nu/broschyrrer.html>

KOSTNADSFRI RÅDGIVNING INOM GREPPA NÄRINGEN:

LRF Konsult
Petra Nilsson, Norrköping,
Telefon: 070-29049 27

Västgöte-Dreber- Gård Konsult
Kontakt: Erika Västgöte Dreber
Österby gård, Österbymo
Telefon: 076-7633850

**Responser från
lantbrukarna är
ofta positiv, och de tycker
att rådgivningen varit
värdefull.**

På många håll står det vatten på fälten just nu och det kanske betyder att det är dags att se över hur dräneringen fungerar. Greppa Näringen erbjuder ett kostnadsfritt rådgivningsbesök där ni går igenom hur dräneringen påverkar avkastning din åker.

Ingen kan göra allt, men alla kan göra något

I landskapet finns flera kulturlämningar som kan spela stor roll för naturvärdena. Här nedan kommer ett axplock av åtgärder man själv kan göra på gården, som gynnar olika växt- och djurarter, lyfter fram äldre kulturlämningar och stärker ekosystemtjänsterna.

Text: Malin Almquist
Foto: Monika Gustafsson

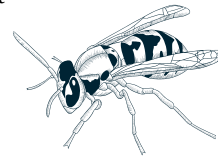
Varför ska man värna om kulturspår och biologisk mångfald?

Flera av de småbiotoper som är bevarade i landskapet idag har sina rötter i omstruktureringen av landskapet vid laga skifte under 1800-talet. Diken, stenmurar, brukningsvägar och odlingsrösen är således ett kulturarv från vårt bondesamhälle. Vad gäller olika arter har människan ett mor-

aliskt och etiskt ansvar inför kommande generationer att försöka bevara dem, de har en självklar rätt att finnas kvar och en art som en gång försvunnit går aldrig att återskapa. Kommande generationer ska också ha möjligheter att nyttja och njuta av den biologiska mångfalden, variationen i landskapet och i förlängningen också de ekosystemtjänster som naturen ger oss gratis.

Småbiotoperna är viktiga i ett åkerdominerat landskap

Kulturspår är bland annat odlingsrösen, brukningsvägar, stenmurar och åkerholmar. Dessa småbiotoper är viktiga livsmiljöer för många arter som i dag är trängda i det öppna landskapet. De binder samman olika miljöer i odlingslandskapet. På så vis fyller de en viktig ekologisk funktion som spridningsvägar och reträttplatser för många växter och djur. Fältvilt, till exempel raphöna, fasan och fälthare, är beroende av att kunna söka såväl föda som skydd liksom att kunna förflytta sig säkert. Humlor

navigerar efter ledlinjer i form av diken, murar och biotopgränser. Linjerna hjälper dem att hitta och minnas var fröodlingar av blomväxter och vilda växter finns i landskapet.

Skötsel av kulturspår

Kulturspårens funktion i landskapet fungerar bäst när de är solbelysta, så att hålla borta sly är väldigt viktigt. Arter som är knutna till dessa biotoper exempelvis stenmurar är bland annat kräldjur, spindeldjur och många olika insekter såsom nyckelpigor och rovkärlar. De använder dessa miljöer för födosök, övervintringsplatser samt parning och skydd. Tänk på att i röjning spara hävdpräglade äd samt ett urval av träd och buskar som blommar och ger bär. Beroende på vad som växer naturligt kan exempelvis vildapel, rönn, oxel, hagtorn, enbuskar, säl, lönn och lind sparas för att gynna pollinerare.

För att få bra effekt och minska behovet av röjningsinsatser i framtiden bör man röja buskar och sly under sommaren då

skott och blad innehåller mest näring. På så vis utarmar du rotsystem och minskar risken för återväxt. För att minska risken för att djur- och växtlivet tar skada av gödsel och växtskyddsmedel är det bra att anlägga en brukningsfri kantzon närmast kulturspären.

Spannmålgårdarnas bidrag

Även på gårdar med mindre andel betesmark finns det mycket man kan göra på och i anslutning till åkermark för att utveckla den biologiska mångfalden. Bland annat genom att:

- › Hålla kulturspår solbelysta genom att röja bort sly
- › Plantera solitärträd och/eller alléer
- › Sköta om skogsbrynen med fokus på biologisk mångfald och ekosystemtjänster
- › Arbeta med olika åtgärder i förgroingen, genom att så in mer blommande örter

Genom dessa åtgärder får man då hjälp med att hålla nere skadegörare i spannmålsodlingen, genom att nyttodjur angriper skadeinsekter och minskar behovet av kemisk bekämpning. Exempel på nyttodjur är nyckelpigor, kortvingar, tvestjärtar och rovkvalster.

Lärkrutor gynnar fåglarna

Äldre brukningsmetoder resulterade ofta i att sädesfälten blev glesa och hade varierande uppkomst, vilket gynnade den

biologiska mångfalden. Det moderna jordbruket har ändrat på detta och mycket tyder på att dagens sädesfält blir för täta för att sånglärkor och andra markhäckande

fåglar ska lyckas med sin häckning. För att gynna tillfälliga småbiotoper ute på själva åkern kan man anlägga lärkrutor. Med detta menas små osådda rutor om ca 4x5 meter som man anlägger i höstsådda fält. Cirka två rutor per hektar behövs. Du kan skapa dem genom att lyfta på såbillarna vid sådden med 50–100 meters mellanrum, eller genom att på annat sätt skapa avsiktliga såmistor eller glesare partier. Det rutnät av osådda fläckar som bildas fungerar som landnings- och födosökmiljöer för fåglarna. Denna åtgärd är godkänd i gårdsstödet eftersom man ändå uppfyller aktivitetskravet. Även i miljöersättningarna fungerar det utan att man får avdrag, då det handlar om så små ytor som 20 m².

Ekologiska fokusarealer gynnar den gröna infrastrukturen

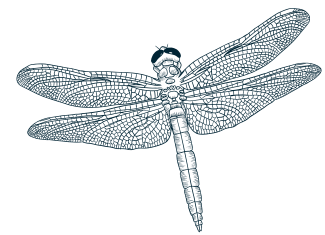
Utnyttja de ekologiska fokusarealerna så att pollinere, nyttodjur, fåglar och vilt gynnas. Ett tips är att så klöver och örter i trädan. En annan typ av ekologisk fokusareal är obrukad fältkant, som kan sås in med exempelvis en fröblandning som innehåller blommande örter. Blommande örter ger pollen och nektar till humlor, fjärilar och andra pollinere som vildbin och blomflugor. Detta gör att gården kan erbjuda blommande örter under en längre

period under växtsäsongen. Jordlöpare och andra nyttodjur gynnas när marken inte bearbetas. Även odlingslandskapets fåglar gynnas av dessa åtgärder. Genom att arbeta med mer blommande gräsmarker och sköta kulturelement i landskapet stärker man nätverket av natur, den så kallade gröna infrastrukturen.

Skalbaggsås

Ett sista tips är att anlägga en jordvall eller skalbaggsås som har flera funktioner. Den ingår dels som ett led i att minska behovet av att använda bekämpningsmedel i grödorna, dels är den en bra häckningsmiljö för raphöns och ger ett bra skydd för harar. ■

Ekosystemtjänster = De funktioner hos ekosystem som gynnar människor, det vill säga upprätthåller eller förbättrar människors välmående och livsvillkor. Dessa tjänster produceras av ekosystemen och är alltså gratis.

Exempel på ekosystemtjänster är pollinering (som utförs av pollinerande insekter eller andra djur), skydd mot naturkatastrofer som översvämningar och jordskred, vattenrening via t.ex. våtmarker eller musslor, skadedyrsbekämpning, grönytor för rekreation, reduktion av partikelhalter och växthusgaser samt bildandet av bördig jord.

15%
AV SVERIGES
LANTBRUKSFÖRETAGARE
ÄR KVINNOR.

TEMA: JÄMSTÄLLDHET

Länsstyrelsen lyfter jämställdheten i landsbygdsprogrammet

Hur kan vi få ökad jämställdhet i fördelningen av stöd till landsbygdsföretag i Landsbygdsprogrammet? Denna fråga ställde sig några länsstyrelser i arbetet med att säkerställa jämställdhets- och mångfaldskompetensen hos de som arbetar med företagsfrämjande frågor.

Text: Henrietta Schönenstern | Foto: Camilla Zilo

Mer stöd går till mäns företag

Några av Länsstyrelserna och Jordbruksverket har varit för sig undersökt hur fördelningen av medel inom landsbygdsprogrammet ser ut utifrån ett jämställdhetsperspektiv och kommit fram till liknande slutsatser; nämligen att det sker en snedfördelning av det beviljade stödet och att mäns företag får fler beviljade stöd än kvinnors företag i relation till antalet inkomna ansökningar. Denna grupp beviljas också en större andel av beloppet än vad kvinnors företag beviljas.

Är offentlig finansiering könsneutral?

Detta är inget som är unikt för just Jordbruksverkets program; idag går statliga resurser i större utsträckning till mäns företag och branscher där mäns företag finns. Tillväxtverkets rapport "Under ytan - hur går snacket och vem får pengarna" går djupare in på ämnet. Det kan verka som att offent-

lig finansiering idag är könsneutral då både män och kvinnor kan ansöka om finansiering. Resultatet i studien visar dock att kvinnor och män tillskrivs olika egenskaper som blir stereotypa föreställningar. Detta påverkar i sin tur förväntningar på hur företagande kvinnor och män ska bete sig och vara, och vem som anses ha potential i sitt entreprenörskap. Studien visar att det finns många föreställningar om företagande kvinnor och män; kvinnor som driver företag anses vara försiktiga, vågar inte ta stora lån, vågar inte göra för stora investeringar, behöver endast små medel och är verksamma i "fel" branscher. Män som driver företag anses våga satsa, behöva stora medel och är verksamma i "rätt" branscher som är finansieringsbara och har tillväxtpotential. Dessa föreställningar leder till en norm om att man ska satsa på just företagande män. Finansierarnas syn på företagande kvinnor och mäns behov av kapital påverkas – kvinnor behöver lite pengar och

30%
AV ALLA FÖRETAG
I SVERIGE DRIVS AV
KVINNOR

män behöver mycket pengar. Studien som rapporten "Under ytan-hur går snacket och vem får pengarna" har genomförts av Malin Malmström och Jeaneth Johansson, båda verksamma som biträdande professorer i redovisning och styrning vid Luleå tekniska universitet.

Länsstyrelsen i Södermanland lyfter arbetet med jämställdhet

Att färre investeringsmedel går till kvinnors företagande är också något som märks i fördelning av företagsstöd i Landsbygdsprogrammet i den sammanställning som flera Länsstyrelser har gjort. Därför har Länsstyrelsen i Södermanland gjort en grundlig kartläggning under 2019 för att kunna ta vidare frågan att säkerställa jämställdhets- och mångfaldskompetensen. Detta innebär att i en första fas arbeta internt på länsstyrelsen, för att i nästa fas kunna ställa krav på kompetens hos rådgivare och konsulter som är kopplade till landsbygdsprogrammet. ■

Kvinnor och män driver företag i alla branscher, men i olika omfattning.

Tjänsteföretagande är vanligast bland både kvinnor och män, medan företagande inom bygg och tillverkning är mindre vanligt bland kvinnor, och personliga tjänster mindre vanligt bland män. Unga gör fortfarande ganska traditionella studie och yrkesval – företaget blir därmed lika könsuppdelat som arbetsmarknaden.

FAKTA

- **15%** av Sveriges lantbruksföretagare är kvinnor.
- **25%** av lantbruksföretagen är enskilda firmor där partnern lägger lika mycket tid och kan betraktas som lika delaktiga i företagets ledning.
- **Ca 30%** av alla företag i Sverige drivs av kvinnor
- **13-18%** av offentliga stöd går till företag som drivs av kvinnor

25%

AV LANTBRUKSFÖRETAGEN ÄR
ENSKILDA FIRMOR DÄR PARTNERN
LÄGGER LIKA MYCKET TID OCH KAN
BETRAKTAS SOM LIKA DELAKTIGA I
FÖRETAGETS LEDNING.

13-18%

AV OFFENTLIGA STÖD
GÅR TILL FÖRETAG SOM
DRIVS AV KVINNOR

Vill du starta gårdsbutik, fiskodling eller kanske café?

Funderar du på att starta ny verksamhet?

På Verksamt.se finns tjänster och information för dig som vill starta eller driver företag.

Om du är nyföretagare, eller ska starta upp en ny verksamhet, så kan det vara svårt att veta vart man ska börja. Vilka tillstånd behöver jag, ska jag registrera företaget hos någon myndighet, måste jag ansöka om bygglov? är frågor som kan dyka upp.

På verksamt.se kan du ta del av tips och råd, få aktuell information och använda e-tjänster såsom: Registrera företag, ansöka om F-skatt eller använda Checklistor för att starta företag.

www.verksamt.se

Verksamt.se
Till företag från myndigheter

Smakrik och blomstrande besöksnäring

Under namnet "Smakrik och blomstrande besöksnäring" ordnar vi kurser, företagsbesök och rådgivning för besöksföretag på landsbygden i Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Örebro och Södermanlands län. Du som har ett boende, servering, gårdsbutik eller annan besöksverksamhet på landsbygden är välkommen på aktiviteterna. Prenumerera på vårt nyhetsbrev så du inte missar våra aktiviteter.

6 maj Företagsbesök Sagarbo Herrgård, Tierp, tema Paketering och samarbete till en utlandsmarknad och Vård av äldre byggnader.

Rådgivning för ett lönsammare besöksföretag

Inom satsningen har vi avtal med mycket kompetenta rådgivare. Du betalar endast 30% av kostnaden för rådgivningen resten finansieras av Landsbygdsprogrammet.

Rådgivningsområden:

- Trädgårdsdesign
- Matlagning
- Storytelling
- Inred gårdsbutik
- Tillgänglig besöksverksamhet

Läs mer om rådgivningen, företagsbesök och kurser på vår webbplats, här kan du ladda ner en broschyr om rådgivningen och prenumerera på vårt nyhetsbrev;

<https://www.lansstyrelsen.se/smakrikbesoksnaring>

Kerstin Bjäresten Osmark

Driver du ekologiskt lantbruk/ eller trädgårdsföretag, eller är intresserad av att ställa om?

Då kan du få kompetent hjälp av våra rådgivare inom ekologisk odling och djurhållning. För tillfället erbjuder vi rådgivning till produktionsinriktningarna:

- › Växtodling
- › Frukt och bär
- › Mjölk
- › Potatis och frilandsgroänsaker
- › Nöt
- › Ägg och fjäderfä

Vi organiserar även kurser och annan kompetensutveckling såsom fältvandringar, föredrag och studieresor.

Grundkurs i ekologisk potatisodling 24 april!

Potatiskonsult Åsa Rölin håller en endagskurs i ekologisk potatisodling.

Håll utkik i kalendern för anmälan!

För mer information om rådgivning eller kurser, se vår webbplats eller kontakta:

Jenny Askenfelt
010-223 43 73

Vill du prenumerera på vårt nyhetsbrev? Anmäl dig här:

ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

Vill du lära dig mer om ängar och naturbetesmarker?

Betesplaneringskurs

Lär dig mer om hur du kan utnyttja potentialen i gårdens naturbetesmarker, så att både ekonomi och naturvärden gynnas. Medverkar gör Margareta Dahlberg, produktionsrådgivare på MD Lantbruksråd, och länsstyrelsen i Södermanlands län.

*LandsHAMMAR, Spelvik,
13 maj kl. 17.00 – 20.00*

Fältvandring naturbetesmark häst/får/nöt

Under fältvandringen kommer vi att prata om skötsel av naturbetesmarker och vilka ekonomiska ersättningar det finns att söka. Margareta Bendroth, agronom och hästrådgivare från Hushållningssällskapet, medverkar och berättar om hur hästen kan hjälpa till att hålla våra värdefulla naturbetesmarker öppna.

*Vibyholms slott, Sparreholm,
26 maj kl. 17:00 – 20:00
Västra Grysta, Flen,
1 september kl. 17:00 – 20:00*

Ängens dag

Följ med när vi besöker Veckla äng utanför Vadsbro! Ängens dag blir en fullspäckad

dag med olika ängsaktiviteter där alla som vill får prova på att slå med lie eller köra med slätterbalk. När ängen är slagen gör vi en hässja. Ta gärna med egen lie!

*Veckla gård, Vadsbro,
25 juli kl. 09:30 – 15:30*

Ulrika Hägertorp

010-223 43 97
ulrika.hagertorp@lansstyrelsen.se

Malin Almquist

010-223 43 66
malin.almquist@lansstyrelsen.se

Alla aktiviteter är kostnadsfria. Vi bjuder på fika! Välkommen med din anmälan under "Kommande händelser" på www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Mark- och betesförmedling

Behöver dina djur mer bete? Har du mark som behöver betas? Eller saknar du mark men vill starta en odling av frukt och grönsaker? Ta hjälp av länsstyrelsens Mark- och betesförmedling!

Vill du vara med?

Gå in på Länsstyrelsens webbplats www.lansstyrelsen.se/sodermanland och sök på Mark- och betesförmedling, eller scanna QR-koden för att fylla i en intresseanmälan eller läsa intresseanmälningar som andra redan har lagt ut.

Du kan få kostnadsfri rådgivning på din gård!

Funderar du över hur du ska ta hand om dina betesmarker och slätterängar? Vill du lära dig mer om de kulturmiljövärden som finns på din gård? Vill du veta hur du kan restaurera en naturbetesmark? Länsstyrelsen erbjuder enskild rådgivning för dig som är lantbrukare om skötsel av ängar, naturbetesmarker och andra natur- och kulturvärden knutna till odlingslandskapet. Rådgivningen är kostnadsfri och sker på din gård/arbetsplats. Du får skriftlig dokumentation efter mötet som beskriver vad ni kom fram till kring skötselåtgärder.

Välkommen att kontakta våra rådgivare!

Malin Almquist

010-223 43 66
malin.almquist@lansstyrelsen.se

Helena Larsson

010-223 43 45
helena.larsson@lansstyrelsen.se

UTBLICK

Alla ska känna sig välkomna i vår bransch

Att det finns en stor utvecklingspotential inom det gröna näringslivet är de flesta överens om. För att nyttja den behöver kvinnor och män äga, arbeta och ta plats på lika villkor. Idag driver kvinnor och män företag, sitter i styrelser, äger jordbruksmark såväl som skog och tar del av företagsstöd – men det har visat sig vara ojämnt fördelat, och det har saknats både fakta om jämställdhet och könsuppdelad statistik för det gröna näringslivet. Därför startades Jämställdhetskademien, där ledare från det gröna näringslivet möter experter inom ledarskap och jämställdhet.

Text: Stina Bergström

Foto: Matilda Kreem, Ester Sorri

En 10-årig tankesmedja

LRFs Jämställdhetsakademi startade för tio år sedan för att bidra till att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att starta och driva företag. Det saknades statistik, forskning och fakta på området. Det ville LRF och en grupp experter och opinionsbildare inom jämställdhet och företagande ändra på och startade därför tankesmedjan LRFs Jämställdhetsakademi 2009. Målet är att bidra med aktuell kunskap som kan ge kvinnor och män samma möjligheter att starta och driva företag och äga jord och skog.

Idag består akademien av 19 personer, jämnt fördelat på kvinnor och män. Hälften av ledamöterna har ledarroller i några av de stora medlemsföretagen, som Växa Sverige, Lantmännen, Mellanskog med flera, och hälften är profiler och experter inom jämställdhet, ledarskap och företagande. Medlemsföretagen knöts till akademien för cirka två år sedan, både för att säkerställa att ny kunskap verkligen förs ut i branschen och

för att branschen skulle kunna bidra med idéer och till diskussioner. LRF:s ordförande Palle Borgström är ordförande i akademien och Stina Bergström är verksamhetsansvarig.

Akademien träffas två gånger per år och lyfter idéer, diskuterar och delar erfarenheter. Tillsammans bestämmer gruppen vilken ny kunskap som behövs och som kan bli aktuell för en studie, rapport eller konferens under året.

Sedan akademien bildades har totalt nio rapporter tagits fram, bland annat om #metoo i det gröna näringslivet, hur olika organisationer arbetar framgångsrikt för jämställdhet, om balans i livet, ekonomiska flöden ur ett genusperspektiv, och föräldraledighet. Alla finns att läsa på lrf.se/jamstalldhetsakademien.

Ägande av företag

Av tradition har många företag inom jordbruket gått i arv till sönerna. Det är bland annat därför män äger så mycket som 83

procent av alla jordbruksföretag och kvinnor bara 17 procent. De företag som ändå säljs på den öppna marknaden, istället för att ärvas, köps ofta av de som redan

Fredrik Munter, vd Mellanskog, en av de nya ledamöterna i LRFs Jämställdhetsakademi

För mig handlar det i slutändan om vilket samhälle jag vill att mina barn ska växa upp i

Jeanette Elander, företagare och ordförande för Sveriges grisföretagare

38 procent av Sveriges skogsägare är kvinnor

äger mark och företag - det vill säga män. Däremot vet vi att företagen ofta leds av kvinnor och män tillsammans. Enligt jordbruksverkets statistik ökade andelen kvinnor som är del i företagsledningen mellan 2003 och 2010 från 33 till 44 procent.

#Metoo

Tre upprop om sexuella trakasserier gjordes inom det gröna näringslivet i samband med #metoo hösten 2017. Uppropen var #skiljaagnarnafrånvetet, #visparkarbaket och #slutavverkat. De innehöll en stor mängd vittnesmål och underskrifter från personer inom jordbruket, hästnäringen och skogsnäringen. Jämställdhetsakademien valde att samla vittnesmålen från uppropen i en rapport tillsammans med tips på hur man kan agera om något händer. Sedan dess har akademien och LRF genomfört flera workshops i branschen om hur man kan arbeta mot sexuella trakasserier.

Nya ledamöter 2019

Under 2019 blev Palle Borgström ny ordförande i Jämställdhetsakademien, Mellanskog bytte representant till Fredrik Munter, ny vd, och Svensk Mink bytte till Jörgen Martinsson, också han ny vd.

Fredrik Munter berättade att #metoo-rörelsen varit en ögonöppnare: "Vi var inne i en process för att lyfta kunskapen om jämställdhet hos en tidigare arbetsgivare. Jag blev förskräckt när jag förstod vidden av problemet och insåg att jag tidigare varit

naivt omedveten. För mig handlar det i slutändan om vilket samhälle jag vill att mina barn ska växa upp i".

Jörgen Martinsson är förväntansfull och har sagt att han har sett både bra och dåligt jämställdhetsarbete och att nu få vara med och påverka dessa viktiga frågor tycker han känns mycket inspirerande: "Jag går in i uppdraget med öppna ögon, öppet sinne och med en stor portion ödmjukhet, förvissad om att ökad jämställdhet är nyckeln till fortsatt framgång."

Valberedningarnas arbete viktigt

Jämställdhetsakademins konferens hösten 2019 handlade om jämställda styrelser och valberedningar. Upprinnelsen till konferensen är att det saknas förtroendevalda kvinnor på många håll. Kvinnor med erfarenhet från styrelser och valberedningar gav sin bild av utmaningar och möjligheter, som varför kvinnor inte föreslås som kandidater, varför de väljs bort och hur kvinnor bemöts i styrelsesammanhang. En extern manlig föreläsare berättade om hur normer och värderingar styr och inte minst hur stereotypa mansroller kan vara pressande för män och även leda till ohälsa och ensamhet.

Värderingar och normer

"Alla ska känna sig välkomna i vår bransch." Så inledde Palle Borgström en debattartikel hösten 2019. I artikeln sa han ifrån mot en jargong som finns i branschen

där kvinnor inte tas på allvar: "Svårigheten att få tag på duktiga anställda, är en av de faktorer som begränsar möjligheten att växa och utveckla företaget. Det finns dock stor outnyttjad potential. I dag känner 50 procent av befolkningen sig inte speciellt lockad av att arbeta i vår bransch."

Jämställdhet handlar med andra ord om mer än bara jämn könsfördelning. Det handlar också om att uppmärksamma normer, värderingar och attityder som påverkar villkoren för både kvinnor och män. ■

NY KUNSKAP

I Jämställdhetsakademins senaste rapport från 2019 finns det siffror om ägande och företagande. Här följer några:

- › 83 procent av jordbruksföretagen ägs av män, 17 procent ägs av kvinnor
- › 27 procent av jordbruksmarken ägs av kvinnor, 73 procent av männen
- › 38 procent av Sverige skogsägare är kvinnor
- › I 44 procent av företagsledningarna finns det minst en kvinna
- › Flest kvinnor i företagsledningarna finns inom hästverksamhet, turism och livsmedelsförädling på gård
- › Flest män i företagsledningarna finns inom sockerbets-, oljväxt- och spannmålsodling
- › Män tar i genomsnitt ut 48 föräldradagar jämfört med kvinnors 281 dagar.

Receptet på lycka är
god hälsa och ett kort
minne

3

frågor till...

...**Malin Stenman**, särskilt sakkunnig
i jämställdhet, på Länsstyrelsen i
Södermanlands län

Foto: Malin Stenman

1. Vad har Länsstyrelsen för uppdrag när det gäller jämställdhet?

Länsstyrelsen uppdrag inom jämställdhet är att verka för att de nationella jämställdhetspolitiska målen ska få genomslag i länet. Vi har även i uppdrag att stödja olika aktörer i länet, samordna arbetet, ta fram kunskapsunderlag och följa upp arbetet med jämställdhet. Det innebär att jag håller i utbildningar, fungerar som stöd, tittar på strategier och planer och påminner om perspektivet så ofta jag kan.

Det övergripande nationella målet - att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, är uppdelat i sex olika delmål:

- » en jämn fördelning av makt och inflytande
- » ekonomisk jämställdhet
- » jämställd utbildning
- » jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- » jämställd hälsa
- » mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

2. Finns det några särskilda utmaningar som är speciella för vårt län?

De problem som finns gällande bristande jämställdhet i samhället ser ganska likvärdig ut i hela landet men jag vill ändå lyfta det som speciellt för vårt län. Då ser man att det är en låg utbildningsnivå, framförallt bland män, men både mäns och kvinnors utbildningsnivå är betydligt lägre i länet än i övriga riket.

Kompetensförsörjningen för arbetsgivare och företag i länet är också en utmaning. Många arbetsgivare söker efter personer med minst gymnasiekompetens och gärna specialistkompetens från högre studier.

Ohälsan är en annat område som behöver uppmärksammas mer, framförallt bland kvinnor. Även om ohälsotalen minskat sen 2017-2018, så är det både fler kvinnor och fler män i länet än på riksnivå som har ett högt antal sjukdagar. Jämställd hälsa är ett jämställdhetspolitiskt mål och där vet vi att kvinnor har arbetsrelaterad sjukdom i högre grad än män.

3. Hur kommer det sig att du började intressera dig för jämställdhetsfrågor?

Jag har alltid varit intresserad av samhällsfrågor. Jag tror att mitt intresse för kultur och en medvetenhet om att människor kan komma från väldigt olika bakgrunder, ha skilda förutsättningar och villkor men ändå vara lika mycket värda kom tidigt. Kanske för att jag växte upp i en del av Umeå som var rätt blandad. Det var elever från olika socioekonomiska grupper. De flesta var från Sverige, men även från Iran, Somalia, Finland och Bosnien. Vi behandlades alla på ett bra sätt av läraren och det fanns resurser för de som hade svårt i skolan. Men det fanns sociala problem och min bästa väns familj hade flytt från Iran på grund av politiska skäl. Min mamma har alltid haft ett politiskt intresse och sagt att kvinnor klarar sig själva och inte ska vara beroende.